

О. А. САРАПІНА

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0002-1468-420X

Н. Я. СТЕФАНОВИЧ

старший викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0002-3723-1799

Т. А. ПІНЧУК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0001-9413-3549

Т. В. ШРАМ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0001-7132-7287

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ

У статті досліджуються актуальні проблеми функціонування комунальних підприємств. Визначено, що у більшості міст та регіонів України спостерігається суттєве погіршення технічного стану основних фондів комунальних підприємств, погіршення якості послуг з одночасним підвищенням їхньої вартості, що веде до появи складних проблем техногенного та соціального характеру.

Метою статті є оцінка діяльності комунальних підприємств територіальної громади м. Херсона та розробка підходів до класифікації комунальних підприємств.

Обґрунтовано, що комунальне підприємство – підприємство, яке діє на основі комунальної власності територіальної громади, або підприємство, у статутному капіталі якого частка комунальної власності територіальної громади становить 50 і більше відсотків. Проаналізовані тенденції змін чисельності комунальних підприємств по Україні та Херсонській області в період децентралізації. Виявлено, що комунальні підприємства становлять незначну частку в загальній кількості юридичних осіб України і їх кількість щорічно зростає. З'ясовано, що по Херсонській області частка комунальних підприємств в загальній кількості юридичних осіб майже в двічі перевищує аналогічний показник по Україні.

Проаналізовані фінансові результати діяльності комунальних підприємств Херсона і доведено, що більша їх кількість не здатна до самофінансування. Встановлено, що в умовах діджиталізації недостатнє оприлюднення даних щодо діяльності комунальних підприємств негативно впливає на загальну прозорість їх фінансового стану та в цілому місцевих фінансів.

Виділені правовий, економічний і фінансовий підходи до класифікації комунальних підприємств та виділені нові класифікаційні ознаки: розмір комунального підприємства; податковий та монопольний статус підприємства. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на дослідження особливостей організації та методики бухгалтерського обліку комунальних підприємств.

Ключові слова: комунальні підприємства, фінансування, класифікація, правовий, економічний, фінансовий підхід.

О. А. SARAPINA

Doctor of Economics Sciences, Professor,
Professor at the Department of Finance, Accounting and Taxation
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0002-1468-420X

N. YA. STEFANOVYCH

Senior Lecturer at the Department of Finance, Accounting and Taxation
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0002-3723-1799

T. A. PINCHUK

Candidate of Economics Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance, Accounting and Taxation
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0001-9413-3549

T. V. SHRAM

Candidate of Economics Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance, Accounting and Taxation
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0001-7132-7287

ANALYSIS OF THE ACTIVITIES OF UTILITY ENTERPRISES AND APPROACHES TO THEIR CLASSIFICATION

The article examines the actual problems of the functioning of communal enterprises. It was determined that in most cities and regions of Ukraine there is a significant deterioration in the technical condition of the fixed assets of communal enterprises, a deterioration in the quality of services with a simultaneous increase in their cost, which leads to the emergence of complex problems of a technogenic and social nature.

The purpose of the article is to assess the activity of communal enterprises of the territorial community of Kherson and to develop approaches to the classification of communal enterprises.

It is substantiated that a communal enterprise is an enterprise that operates on the basis of communal property of a territorial community, or an enterprise in the charter capital of which the share of communal property of a territorial community is 50 percent or more. The trends of changes in the number of communal enterprises in Ukraine and the Kherson region during the decentralization period are analyzed. It was found that utility companies make up a small share of the total number of legal entities in Ukraine and their number is growing every year. It was found that the share of utility enterprises in the total number of legal entities in the Kherson region is almost twice as high as the similar indicator in Ukraine.

The financial results of Kherson's communal enterprises were analyzed and it was proved that most of them are not capable of self-financing. It has been established that under the conditions of digitalization, the insufficient disclosure of data on the activities of utility companies has a negative impact on the overall transparency of their financial condition and local finances as a whole.

The legal, economic and financial approaches to the classification of utility companies are highlighted and new classification features are highlighted: the size of the utility company; tax and monopoly status of the enterprise. Further research should be aimed at studying the peculiarities of the organization and accounting methods of utility enterprises.

Key words: communal enterprises, financing, classification, legal, economic, financial approach.

Постановка проблеми

Сталий розвиток виробничої та соціальної сфери населених пунктів потребує наявності та ефективного функціонування відповідної інфраструктури, до яких, зокрема, відносяться підприємства комунального сектора міських господарств. Проте у більшості міст та регіонів України спостерігається суттєве погіршення технічного стану основних фондів комунальних підприємств, погіршення якості послуг з одночасним підвищенням їхньої вартості, що веде до появи складних проблем техногенного та соціального характеру. Основною причиною такого становища стало делегування державою повноважень та відповідальності у сфері надання комунальних послуг на місцевий рівень, з одночасним майже повним припиненням фінансування. Місцеві ж громади виявилися неспроможними забезпечити потреби комунального сектору для виконання поточних функцій та, особливо, розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Теоретичні і прикладні аспекти фінансування комунальних підприємств є об'єктами наукового інтересу багатьох українських науковців, зокрема Терещенка О.О. та Конєвої Т.А. [1], Коцюрби О.Ю. [2], Погорелова В.С. [3], Багацької К.В. [4, 5], Загірняк Д.М., Глухової В.І. [6].

Питання функціонування комунальних підприємств досліджували Жулин О.В., Зеленик-Джунь Л.В. [7], Килимник І.І. [8] та ін.

Аналіз та оцінку прозорості діяльності комунальних підприємств проводили Дідур С., Глухова В. [9] та ін.

Вченими зроблено вагомий внесок у дослідження діяльності і фінансування підприємств комунального господарства. Багацька К.В. з метою формування територіальними громадами політики фінансування комунальних підприємств пропонує класифікувати їх за суспільною роллю та значенням в життєзабезпеченні територіальної громади. Дослідниця поділяє комунальні підприємства на класи в залежності від виконання певних соціальних функцій (наприклад, пільговий проїзд, надання комунальних послуг за заниженими тарифами тощо) та суспільного значення (надання життєво необхідних послуг) [4].

Загірняк Д.М., Глухова В.І. [6] проаналізували діяльність підприємств комунальної власності, окреслили їх класифікацію, визначили та дослідили тенденції змін чисельності комунальних підприємств по Україні та по її областях, розглянули показники їх фінансового стану, джерела їх фінансового забезпечення; оцінили рівень державної підтримки даної галузі та внесок комунальних підприємств в доходну частину місцевих бюджетів.

Дідур С., Глухова В. [9] визначили ключові проблеми щодо прозорості та підзвітності підприємств комунальної форми власності та запропонували такі підходи до їх вирішення: забезпечення дотримання підзвітності, прозорості в діяльності комунальних підприємств та повне оприлюднення ними публічної інформації і відповідних даних; обов'язкове оприлюднення фінансових планів і звітів про їх виконання, з деталізацією джерел формування власних, залучених і позикових фінансових ресурсів комунальних підприємств; вдосконалення законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність комунальних підприємств, розробка стратегії їх розвитку.

Проте наразі відсутні ґрунтовні дослідження щодо класифікації комунальних підприємств для посилення контролю та аналізу результатів їх діяльності.

Формулювання мети дослідження

Метою роботи є оцінка діяльності комунальних підприємств територіальної громади м. Херсона та розробка підходів до класифікації комунальних підприємств для потреб контролю та аналізу їх діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Одне із найважливіших завдань будь-якого органу місцевого самоврядування полягає в забезпеченні комфортного проживання мешканців міста, раціональному використанні рухомого й нерухомого майна, земельних ділянок та інших ресурсів, що перебувають у комунальній власності.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» право комунальної власності – це право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування [10].

Комунальне підприємство – підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади, або підприємство, у статутному капіталі якого частка комунальної власності територіальної громади становить 50 і більше відсотків. Проаналізуємо тенденції змін чисельності комунальних підприємств по Україні та Херсонській області в період децентралізації (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка чисельності комунальних підприємств в Україні

Юридичні особи	2018	2019	2020	2021
Юридичні особи України, всього	1 235 024	1 298 435	1 350 627	1 395 448
Комунальні підприємства	11 640	12 842	13 883	14 174
Питома вага комунальних підприємств, %	0,94	0,99	1,03	1,02
Комунальні організації (установи) органів державної влади	61 782	60 508	59 103	58 887
Питома вага комунальних організацій, %	5,00	4,66	4,38	4,22
Абсолютний приріст (цепний): комунальних підприємств	x	1 202	1 041	291
комунальних організацій	x	-1 274	-1 405	-216
Юридичні особи Херсонської області	28 298	29 034	29 581	29 574
Комунальні підприємства	533	573	578	579
Питома вага комунальних підприємств, %	1,88	1,97	1,95	1,96
Комунальні організації (установи) органів державної влади	1 849	1 801	1 796	1 796
Питома вага комунальних організацій, %	6,53	6,20	6,07	6,07
Абсолютний приріст (цепний): комунальних підприємств Херсонської області	x	40	5	1
комунальних організацій Херсонської області	x	-48	-5	0

Джерело: складено за даними [11]

В Україні існує 14174 комунальних підприємств, кількість яких щороку збільшується, та 58887 комунальних організацій (установ) органів державної влади в Україні, що в 4 рази більше в порівнянні з підприємствами. Чисельність комунальних організацій (установ) органів державної влади щороку по Україні в цілому

і по Херсонській області скорочується, чисельність комунальних підприємств, навпаки, щорічно збільшується. Одною із причин цього є те, що в умовах реформування галузі охорони здоров'я до складу комунальних некомерційних підприємств стали відносити бюджетні установи охорони здоров'я.

По Херсонській області частка комунальних підприємств в загальній кількості юридичних осіб майже в двічі перевищує аналогічний показник по Україні і на 1 січня 2022 року становила 1,96%. Аналогічна ситуація спостерігається і по комунальним організаціям (установам) органів державної влади: по Херсонській області їх частка становить 6,1%, в той час як по Україні 4,2%.

Створення комунальних підприємств у великій кількості саме після виборів [7] підтверджує, що органи місцевого самоврядування мають на меті іноді не забезпечення добробуту громадян, а реалізацію корупційних інтересів чиновників.

Значна кількість комунальних підприємств, відсутність дієвого контролю з боку держави та низька увага громадськості до питань формування і використання ресурсів комунальних підприємств перешкоджають ефективному моніторингу їхньої діяльності. Незважаючи на велику кількість комунальних підприємств, офіційна фінансова звітність багатьох із них не оприлюднюється на офіційних сайтах місцевих органів влади. В умовах діджиталізації недостатнє оприлюднення даних щодо діяльності комунальних підприємств негативно впливає на загальну прозорість їх фінансового стану та в цілому місцевих фінансів.

Станом на 1 жовтня 2021 року в Херсоні функціонувало 30 комунальних підприємств, з яких 13 здійснювало діяльність в сфері житлового та комунального господарства, 2 – надавали транспортні послуги, по одному комунальному підприємству – в сфері будівництва та ремонту доріг, послуг, інженерно-технічної діяльності, пов'язаної з будівництвом та розробкою містобудівної та проектної документації, надання в оренду нерухомого майна, з організації парків, в сфері спорту та відпочинку, культури; 8 комунальних підприємств надають послуги з охорони здоров'я [12].

На комунальних підприємствах Херсона працює близько 6630 осіб, що становить 14,1% загальної чисельності працюючих. За результатами аналізу діяльності комунальних підприємств середньомісячна заробітна плата працюючих станом на 01.10.2021 року становила 12058 грн., адмінперсоналу – 15075 грн., що на 3605 грн. більше середньої заробітної плати по Херсонській області.

Сукупний дохід комунальних підприємств, які здійснювали господарську діяльність, за дев'ять місяців 2021 року склав 1124,0 млн. грн. В Херсоні вісім комунальних підприємств мають статус неприбуткових. За досліджуваний період тільки 5 комунальних підприємств Херсона мають потенціал для самофінансування. 22,72% комунальних підприємств потенційно здатні забезпечувати свою діяльність за рахунок зароблених коштів. За січень – вересень 2021 року вони заробили чистого прибутку в сумі 21249,7 тис. грн. Лівову частину у формуванні цього прибутку має міське комунальне підприємство «Виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства м. Херсона» – 20674,0 тис. грн. Решта підприємств є або низькорентабельними і дофінансовуються з міського бюджету, або є збитковими і повністю перекладають свої інвестиційні і поточні потреби на плечі міської влади. За січень-вересень 2021 року 12 комунальних підприємств Херсона (54,5% загальної кількості) отримали збиток сумарно 53336,9 тис. грн. Найбільший збиток понесли МКП «Херсонтеплоенерго», КП «Міське дорожнє управління» та ЖЕК №1 Суворовського району [12].

Оскільки для більшості комунальних комерційних підприємств характерна збитковість, тому фінансове забезпечення діяльності відбувається у значній мірі за рахунок фінансування з місцевих бюджетів. Існування за рахунок отримання ними бюджетної допомоги може спотворювати конкуренцію, а також нести в собі корупційні ризики. В 2021 році комунальні підприємства Херсона профінансовані на загальну суму 810,6 млн. грн., у т. ч. з міського бюджету виділено 213,3 млн. грн., з яких тільки 32,2 млн. грн. використано на фінансування комунальних некомерційних підприємств.

Головною причиною низької ефективності комунальних підприємств є тарифні обмеження та низька ділова активність (недостатній рівень доходів порівняно з ресурсами, задіяними для отримання такого доходу), невідповідність понесених витрат з можливими обсягами доходів, неефективне управління активами.

Для приватного підприємства це є сигналом до посилення контролю і оптимізації витрат, перегляду системи управління фінансами. Для керівництва комунальних підприємств погіршення фінансових результатів, як правило, не має жодних наслідків.

Відсутність реального впровадження реформи корпоративного управління на комунальних підприємствах пояснюється як небажанням зменшувати корупційні можливості, пов'язані з їх діяльністю, так і ризиком втрати оперативного контролю над суб'єктом, за діяльність якого влада несе політичну відповідальність.

Результативність аналізу діяльності комунальних підприємств певною мірою залежить від функцій і завдань, що покладені на ці підприємства, а також від їх суспільного значення в життєзабезпеченні міста чи громади. Відповідно, системне розділення комунальних підприємств на певні класи і групи допоможе місцевій владі здійснювати адекватну оцінку ефективності їх діяльності.

За словником іншомовних слів класифікація – це система розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями. Основою класифікації є певний набір ознак, в яких зафіксовані властивості і відносини об'єктивно властиві системі, що досліджується.

В науковій літературі недостатня увага приділена питанню класифікації комунальних підприємств. Більшість науковців поділяють комунальні підприємства за видами діяльності, способами закріплення майна та способами утворення статутного капіталу. Багацька К.В. наголошує на виключну роль класифікації комунальних підприємств при обранні політики їх фінансування та пропонує класифікувати комунальні підприємства за способами отримання доходів, типами фінансування доходів та за способами участі у закупівлях [4, с. 77]. З метою підвищення ефективності управління комунальними підприємствами пропонуємо вдосконалити їх класифікацію шляхом розмежування за трьома підходами: правовим, економічним та фінансовим (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація комунальних підприємств

Ознака	Класифікаційні групи
Правовий підхід	
За способом закріплення майна	Комунальне комерційне підприємство (право господарського відання майном).
	Комунальне некомерційне підприємство (право оперативного управління майном).
За способом утворення статутного капіталу	Комунальне унітарне підприємство.
	Комунальне корпоративне підприємство.
Економічний підхід	
За призначенням	Соціальні об'єкти – заклади освіти та охорони здоров'я, житловий фонд, забезпечення населення комунальними послугами, інженерно-технічна інфраструктура міста.
	Комерційні об'єкти – підприємства комунальної власності, функціонування яких безпосередньо не пов'язано з виконанням певних соціальних функцій.
За видами діяльності	Житлово-комунальне господарство (обслуговування житлового фонду, санітарно-технічні підприємства, енергетичні підприємства, благоустрій). Ремонт і утримання доріг. Утримання зелених насаджень і зон відпочинку. Ритуальні послуги. Міський транспорт. Капітальне будівництво. Інформаційні послуги. Адміністративні послуги. Шкільне харчування. Організація торгівлі. Охорона здоров'я. Іміджеві.
За способом отримання доходів	Тарифні.
	Нетарифні.
За функціональним призначенням	Надання послуг.
	Виконання робіт.
	Управління комунальним майном.
За монопольним статусом	Комунальні підприємства, що здійснюють діяльність на ринку природних монополій, зокрема забір, очищення та постачання води, каналізація, відведення й очищення стічних вод, монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування.
	Комунальні підприємства на ринках соціальної сфери, зокрема загальна медична практика, діяльність лікарняних закладів, інша діяльність у сфері охорони здоров'я.
	Комунальні підприємства на конкурентних та потенційно конкурентних ринках, зокрема збирання відходів, діяльність із прибирання, надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна, надання ландшафтних послуг, організування поховань і надання суміжних послуг.
За розмірами	Середнє комунальне підприємство.
	Мале комунальне підприємство.
	Мікропідприємство комунальне.
Фінансовий підхід	
За методом фінансування	Госпрозрахункові.
	Бюджетні.
За способом участі в публічних закупівлях	За типом організатора в публічних закупівлях: не є замовником у розумінні закону; замовники в окремих сферах господарювання; замовник (потреби територіальної громади).
	Учасники.
За типом формування капіталу	Повністю фінансуються з бюджету (більше 90%).
	Суттєво фінансуються з бюджету (від 50% до 90%).
	Частково фінансуються з бюджету (менше 50%, не періодично отримують кошти).
	Повністю фінансуються самостійно за рахунок внутрішніх джерел. Є «посередниками» при виконанні бюджетних програм.
За податковим статусом	Платники податку на прибуток.
	Неприбуткові організації.
За формами отримання коштів з місцевого бюджету	Для формування статутного капіталу.
	Як дохід від виконання замовлень виконавчих органів влади, виконання замовлень бюджетних установ і організацій. Як державна фінансова допомога (дотації, гранти, субсидії, податкові пільги, списання боргів, кредити на пільгових умовах).

Правовий підхід до класифікації комунальних підприємств спирається на концепцію права власності: права володіння та права управління майном. За економічним підходом основними ознаками класифікації є: за призначенням, видами діяльності, способом отримання доходів, функціональним призначенням. Доцільно виділити нові класифікаційні ознаки – за розміром та монопольним статусом комунального підприємства. Фінансовий підхід передбачає класифікацію за методом фінансування, способом участі в публічних закупівлях, типом формування капіталу, за формами отримання коштів з місцевого бюджету та податковим статусом комунального підприємства.

Висновки

Отже, комунальне господарство являє собою важливий багатогалузевий господарський комплекс, призначення якого полягає у наданні комунальних послуг населенню, бюджетним установам та комерційним підприємствам, що сприяють соціально-економічному розвитку і зміцненню безпеки держави. Від ефективного функціонування комунальних підприємств залежить рівень економічного розвитку регіонів та країни в цілому, оскільки їх діяльність пов'язана із забезпеченням життєдіяльності громад і територій.

За результатами проведеного дослідження та аналізу діяльності окремих комунальних підприємств м. Херсон визначено незадовільний фінансовий стан підприємств, їх збитковість, нестача прозорості в їхній діяльності. Відсутність дієвого контролю з боку держави та системних перетворень у сфері комунального господарства, наявність корупційних ризиків, небажання з боку місцевої влади ефективно використовувати їх фінансові ресурси не дозволяє досягти бажаного результату щодо створення фінансово спроможних та ефективно працюючих у ринкових умовах комунальних підприємств, які б надавали споживачам послуги необхідного рівня і якості.

Вважаємо, що вдосконалена класифікація комунальних підприємств шляхом розмежування за трьома підходами: правовим, економічним та фінансовим сприятиме підвищенню ефективності управління комунальними підприємствами. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на дослідження особливостей організації та методики бухгалтерського обліку комунальних підприємств.

Список використаної літератури

1. Терещенко О. О., Конєва Т. А. Формалізація критеріїв політики фінансування підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. № 3. С. 88–97. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-3-33>.
2. Коцюрба О. Ю. Інструменти фінансового забезпечення діяльності підприємств житлово-комунального господарства. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2017. № 31. С. 265–272.
3. Погорелов В. С. Формування бюджетів територіальних громад в умовах фіскальної децентралізації : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2019. 22 с.
4. Багацька К. В. Класифікація комунальних підприємств як основа вибору політики їх фінансування. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 74–79. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=5019&i=11> (дата звернення: 12.07.2023). DOI: 10.32702/2306-6806.2021.9.74.
5. Багацька К. В. За крок від банкрутства: Чому більшість комунальних підприємств неефективні і збиткові і як це можна змінити. *Економічна правда*. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/10/20/666444/> (дата звернення: 11.07.2023).
6. Загірняк Д. М., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Діяльність комунальних підприємств і їх фінансове забезпечення в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8528> (дата звернення: 11.07.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.1.12.
7. Жулин О. В., Зеленюк-Джунь Л. В. Управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку. *Бізнес-інформ*. 2020. № 7. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/businessinform-2020-7_0-pages-174_180.pdf (дата звернення: 11.07.2023). DOI: 10.32983/2222-4459-2020-7-174-180.
8. Килимник І. І. Практичні проблеми в галузі житлово-комунального господарства та шляхи їх вирішення. *Open Journal System*. 2015. № 1. С. 48–50.
9. Дідур С., Глухова В., Кравченко Х. Аналіз та оцінка прозорості діяльності комунальних підприємств в умовах децентралізації. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/212> (дата звернення: 10.07.2023). DOI: 10.32782/2524-0072/2021-24-39.
10. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Дата оновлення: 09.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.07.2023).
11. Статистичний щорічник України за 2020 рік. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/Yearbook_2020.pdf (дата звернення: 10.07.2023).
12. Інформація про діяльність підприємств комунальної власності територіальної громади міста Херсона у січні-вересні 2021 року. URL: <https://miskrada.kherson.ua/prozoryj-kherson/informatsiia-pro-dialnist-pidpriemstv-komunalnoi-vlasnosti-terytorialnoi-hromady-mista-khersona-u-sichni-veresni-2021-roku/> (дата звернення: 10.07.2023).

References

1. Tereschenko, O. O., & Konieva, T. A. (2020). Formalization of enterprise financing policy criteria. *Problems of the systemic approach in economics*, 3, 88-97. doi: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-3-33>
2. Kotsiurba, O. Yu. (2017). Instruments of financial support for the activities of housing and communal enterprises. *Scientific works of the Kirovohrad National Technical University*, 31, 265–271.
3. Pohoryelov, V. S. (2019). *Formation of budgets of territorial communities in the conditions of fiscal decentralization*. (Abstract of the diss. of the cand. of econ. scien.). Kyivskiy Vadym Hetman National University of Economics, Kyiv.
4. Bagatska, K. V. (2021). Classification of municipal utility companies as a basis for choosing their policy of financing. *Economy and the state*, 9, 74–79. doi: 10.32702/2306-6806.2021.9.74
5. Bahatska, K. V. (2020). One step away from bankruptcy: Why most utilities are inefficient and unprofitable and how to change it. *Economic truth*. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/10/20/666444/>
6. Zagirniak, D. M., Glukhova, V. I., & Kravchenko, H. V. (2021). Activities of communal enterprises and their financial support in conditions of decentralization. *Efficient economy*, 1. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8528>. doi: 10.32702/2307-2105-2021.1.12
7. Zhulyn, O. V., & Zelenyuk-Dzhun', L. V. (2020). Management of financial resources of utilities and prospects for their development. *Biznes-inform*, 7. Retrieved from http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-7_0-pages-174_180.pdf. doi: 10.32983/2222-4459-2020-7-174-180
8. Kylymnyk, I. I. (2015). Practical problems in the field of housing and communal services and ways to solve them. *Open Journal System*, 1, 48–50.
9. Didur, S., Glukhova, V., & Kravchenko, K. (2021). Analysis and evaluation of transparency of activities of communal enterprises in conditions of decentralization. *Economy and society*, 24. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/212>. doi: 10.32782/2524-0072/2021-24-39
10. About local self-government in Ukraine. 280/97-VR. (1997).
11. Statistical Yearbook of Ukraine for 2020. (2020). Retrieved from https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/Yearbook_2020.pdf
12. Information on the activities of communally owned enterprises of the territorial community of the city of Kherson in January-September 2021. (2021). Retrieved from <https://miskrada.kherson.ua/prozoryj-kherson/informatsiia-pro-diialnist-pidpriemstv-komunalnoi-vlasnosti-terytorialnoi-hromady-mista-khersona-u-sichni-veresni-2021-roku/>